

Türkiye’de Sivil Toplumun Gelişimi ve Sivil Toplum-Kamu İşbirliğinin Güçlendirilmesi Projesi

► İZMİR YEREL İSTİŞARE TOPLANTISI

05.12.2012

STGM Yerel Destek Ofisi, İzmir

Toplantı Türü	: TÜSEV İZMİR YEREL İSTİŞARE TOPLANTISI
Tarih	: 05. Aralık. 2012
Yer	: İzmir, Türkiye

TÜSEV Yerel İstişare Toplantıları

Türkiye Üçüncü Sektör Vakfı (TÜSEV), 1993 yılında aralarında Türkiye’nin önde gelen vakıf ve derneklerinin bulunduğu 23 sivil toplum kuruluşu tarafından üçüncü sektörün yasal, mali ve işlevsel altyapısını geliştirmek amacıyla kurulmuştur. TÜSEV, STK’lar için daha destekleyici bir yasal ve mali ortam yaratılması, STK’lara stratejik ve etkin kaynak aktarımının sağlanması, kamu, özel sektör ve üçüncü sektör arası işbirliğinin teşvik edilmesi, uluslararası topluluğun ülkemiz üçüncü sektörünü tanınması ve işbirlikleri kurması, sivil toplumla ilgili araştırma projelerinin hazırlanması, bu araştırmaların sivil toplum paydaşlarının gelecek faaliyet ve programlarında yol gösterici şekilde kullanılması konularında çalışmalar yapmaktadır.

Türkiye Üçüncü Sektör Vakfı, Sivil Toplum Geliştirme Merkezi Derneği (STGM) ve Yaşama Dair Vakıf (YADA) ile birlikte Haziran 2012 itibarıyla “**Türkiye’de Sivil Toplumun Gelişimi ve Sivil Toplum-Kamu İşbirliğinin Güçlendirilmesi**” projesini gerçekleştirmektedir. Türkiye’de çoğulculuğu ve Avrupa ile bütünleşmenin değerlerini

1

Bu Hibe Projesi Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti tarafından finanse edilmekte olup STGM, TÜSEV ve YADA tarafından uygulanmaktadır.

Bu yayının içeriğinden sadece TÜSEV sorumludur ve hiçbir surette Avrupa Birliği’nin görüşlerini yansıtmamaktadır.

Türkiye’de Sivil Toplumun Gelişimi ve Sivil Toplum-Kamu İşbirliğinin Güçlendirilmesi Projesi

destekleyen güçlü demokratik kurumların ve sivil toplumun var olmasını sağlamayı hedefleyen proje kapsamında TÜSEV, yasal çalışmalar ve sivil toplum kamu işbirliğini hedef alan aktiviteler gerçekleştirecektir. Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

Projede öngörülen faaliyetlerden bir tanesi, Türkiye’de sivil toplum-kamu diyalogunun iyileştirilmesi amacıyla, gerek sivil toplum örgütlerinin gerekse kamunun üzerinde anlaştığı ilkeleri içeren “**Davranış İlkelerinin**” oluşturulmasıdır. Proje kapsamında, sivil toplum örgütlerinin görüş, beklenti ve önerilerinin paylaşılmasına yönelik olarak TÜSEV farklı şehirlerde istişare toplantıları düzenlemektedir. Bu toplantıların dördüncüsü **05 Aralık 2012’de İzmir’de** gerçekleştirilmiştir.

Toplantı Gündemi

10.30-12.00

1. TÜSEV’in ve AB Projesinin Tanıtımı
2. 4. Toplantının Amacının Açıklanması
3. Katılımcıların kısaca kendilerini tanıtması
4. Kamu- Sivil Toplum Diyalogu sırasında yaşanan sorunların ve olumlu gelişmeler/iyi örneklerin paylaşımı

12.00-13.00 Öğle Yemeği

13.00-15.30

1. Sivil toplum ve kamu ilişkilerinin ilkeleri, her iki tarafın rolleri ve sorumluluklarının tartışıldığı grup çalışmaları
2. Grup sunumları: belirlenen ilkeler, roller ve sorumlulukların paylaşımı ve tartışılması
3. Ortak noktaların ve üzerine uzlaşma sağlanamayan ilkelerin belirlenmesi
4. Son Yorumlar ve Kapanış

Türkiye’de Sivil Toplumun Gelişimi ve Sivil Toplum-Kamu İşbirliğinin Güçlendirilmesi Projesi

Katılımcılar

Toplantıya İzmir’den 8 STK’dan 11 temsilci katılmıştır.

	Kurum	Şehir
1	Buca Engelliler Derneği	İzmir
2	Çiğli Evka Kadın Kültür Evi (ÇEVKA)	İzmir
3	İnsan Hakları Derneği (İHD) İzmir Şubesi	İzmir
4	İnsan Hakları ve Mazlumlar için Dayanışma Derneği (MazlumDer) İzmir Şubesi	İzmir
5	Mültecilerle Dayanışma Derneği (Mülteci-Der)	İzmir
6	Makedonya Göçmenleri Derneği	İzmir
7	Siyah Pembe Üçgen Derneği	İzmir
8	Sivil toplum Geliştirme Derneği (STGM)	İzmir

Sivil Toplum Örgütleri ile Kamu Kurumları arasındaki İlişkiler ve İşbirliği Konusunda Olumlu Gelişmeler ve Deneyimler

Toplantının birinci bölümünde sivil toplum örgütü temsilcileri, kamu kurumlarıyla olan ilişkilerine ve işbirliklerine dair olumlu gelişmeleri ve deneyimleri konusunda aşağıdaki görüşleri paylaştılar:

- Mülteciler ve sığınmacılarla ilgili yürütülen çalışmalarda (örn. Hukuk dışı gözaltına alınmalar) yazılan dilekçelerin ısrarlı takibi sonrasında olumlu sonuçlar alındığı ifade edildi. Kamu kurumları aracılığıyla çözülemeyen sorunlara acil başvurular yoluyla AİHM aracılığıyla çözüm bulunabiliyor.
- Valilik bünyesinde faaliyet gösteren engelliler merkezi engelli çocukların okullara ve sınıflara erişimi, özel tuvalet ihtiyacı vb. noktalarda koordinasyonu sağlıyor ve kolaylaştırıcı bir rol oynuyor. Valilik engelliler merkezinin, engelli örgütleri

3

Bu Hibe Projesi Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti tarafından finanse edilmekte olup STGM, TÜSEV ve YADA tarafından uygulanmaktadır.

Bu yayının içeriğinden sadece TÜSEV sorumludur ve hiçbir surette Avrupa Birliği’nin görüşlerini yansıtmamaktadır.

Türkiye’de Sivil Toplumun Gelişimi ve Sivil Toplum-Kamu İşbirliğinin Güçlendirilmesi Projesi

tarafından dile getirilen talepleri mümkün olduğunca kamu kurumlarında ilgili muhataplara aktardığı belirtildi.

- Hak temelli örgütler Meclis ve/ya İl İnsan Hakları Kurullarından randevu alıp görüşlerini bildirebiliyorlar. Talep ve önerilerini dilekçeler aracılığıyla da aktarabiliyorlar.
- Eskiden çeşitli kamu kuruluşlarında muhatap bulamayan kesimler (örn: trans bireyler) Anayasa Uzlaşma Komisyonu tarafından anayasa süreci boyunca muhatap alındı.
- Sağlık Bakanlığı LGBT örgütleriyle işbirliği kurarak bir proje kapsamında cinsel yolla bulaşan hastalıklarla ilgili eğitim ve bilinçlendirme çalışmaları yürüttü. Bu proje kapsamında cinsel sağlık ürünleri bir süre boyunca Sağlık Bakanlığı tarafından ücretsiz olarak dağıtıldı.
- Kamu kurumlarıyla ilişkileri ve işbirliğini düzenleyen mekanizmaların olmayışı süreçlerin kişisel bağlantılar üzerinden yürümesine sebep oluyor. Kamu kurumlarında bağlantı kurulan kişiler eğer sivil toplum örgütlerinin yürüttükleri çalışmalara duyarlı kişiler ise kimi zaman olumlu sonuçlar alınabiliyor.
- Kent konseyleri kamu kurumlarının sivil toplum örgütleriyle olan ilişkileri açısından en iyi çalışan mekanizma olarak dile getirildi. Kent konseylerinde sivil toplum örgütleri tarafından dile getirilen talep ve isteklerle ilgili olumlu sonuç alınması genellikle uzun sürse de, sivil toplum örgütlerinin kamu kuruluşları nezdinde farkındalık yaratmaları açısından kent konseyleri verimli bir araç.
- Yerel yönetimler sivil toplum örgütlerinin çalışmalarına bina, toplantı salonu türü katkılar ve aynı yardımlarda bulunarak destek oluyor.
- Muhtarlık bünyesinde oluşturulan kadın liderler grubunun kamu yöneticileriyle düzenli toplantılar yaptığı belirtildi.
- Kent konseyi bünyesinde faaliyet gösteren kadın meclisi tarafından kadınlara yönelik siyaset akademisi yapıldığı ve konseyin buna destek verdiği ifade edildi.

Türkiye’de Sivil Toplumun Gelişimi ve Sivil Toplum-Kamu İşbirliğinin Güçlendirilmesi Projesi

Sivil Toplum Örgütleri ile Kamu Kurumları arasındaki İlişkiler ve İşbirliği Konusunda Olumsuz Deneyimler ve Sorunlar

Toplantının ikinci bölümünde sivil toplum örgütü temsilcileri, kamu kurumlarıyla olan ilişkilerine ve işbirliklerine dair aşağıdaki olumsuz deneyimleri ve karşılaştıkları sorunları aktardılar:

- Kamu kurumlarında çalışan ve karar alma süreçlerini etkileyen kişilerin demokrasi algısında önemli sorunlar olduğu ifade edildi. Kamu kurumlarının “çoğulculuk” değil “çoğunluk” ilkesi doğrultusunda politika üretip uyguladığının altı çizildi.
- İnsan hakları ihlalleriyle ilgili kamu kurumlarına yapılan başvurulara cevapların geç verildiği ve verilen cevaplardan konunun kapsamlı bir şekilde incelenmediğinin anlaşıldığı belirtildi. Örneğin cezaevi kantininde bulunan tarihi geçmiş gıda ürünleriyle ilgili yazılan bir şikâyet dilekçesine ilgili kamu kuruluşundan durumun varlığını inkâr eden bir cevap verildiği belirtildi. Ancak şikâyet dilekçesini yazan sivil toplum örgütünün avukatının yaptığı inceleme, görgü tanıklarının ifadeleri ve cezaevinde kalan mahkûmların ifadeleri başvuruda dile getirilen şikâyetin varlığını doğrulamaktaydı.
- Sivil toplum örgütlerinin çeşitli konularda yaptığı şikâyetlerin “Devlet vatandaşlar için vardır” algısı yerine “devlet yanlış yapmaz” algısıyla bertaraf edildiği ifade edildi. Bu tavır sivil toplum örgütlerinin kendi uzmanlık alanları çerçevesinde yaptıkları tespitlerinin ciddiye alınmamasına sebep oluyor.
- Kamu kurumlarıyla başlatılan süreçlerin başarıya ulaşmasında hangi grupların süreci yürüttüğünün belirleyici bir rol oynadığı üzerinde duruldu. “Öteki” olan ve “öteki” olanların haklarını savunan sivil toplum örgütleri kamu kurumlarında muhatap bulmakta ve taleplerini dile getirmekte zorlanıyorlar.
- Kamu kurumlarıyla başlatılan süreçlerde kurumların sorumluluğu birbirlerinin üzerine atarak süreci uzatmaları büyük bir olumsuzluk olarak değerlendirildi.

5

Bu Hibe Projesi Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti tarafından finanse edilmekte olup STGM, TÜSEV ve YADA tarafından uygulanmaktadır.

Bu yayının içeriğinden sadece TÜSEV sorumludur ve hiçbir surette Avrupa Birliği’nin görüşlerini yansıtmamaktadır.

Türkiye’de Sivil Toplumun Gelişimi ve Sivil Toplum-Kamu İşbirliğinin Güçlendirilmesi Projesi

- Sivil toplum örgütlerinin karar alma süreçlerine nasıl katılacaklarını bilmemelerinin bu süreçlerde arzu ettikleri ölçüde etkili olmalarını engellediği ifade edildi.
- Sivil toplum örgütlerinin kamu kurumlarının yapısında gerçekleşen ani değişikliklere uyum sağlamakta zorlandığı belirtildi. Örneğin görece iyi çalıştığı düşünülen KSGM ve SHÇEK’lerin kapanması kadın örgütlerinde tanıdıkları ve işleyişine hâkim oldukları iki kurumun yitirildiği hissini oluşmasına sebep oldu. Benzer bir durumun, Özürlüler İdaresi’nde yapılan değişiklik sonrasında engelli örgütleri açısından da yaşandığı dile getirildi.
- Kamu kurumlarıyla sivil toplum örgütlerinin ilişkilerinin kişisel bağlantılar üzerinden yürümesinin kişilerin değişmesinin ardından süreçlerde aksaklıklar yarattığı belirtildi. Bu durumun kimi zaman süreçlerin tümünden değişmesine sebep olduğu ifade edildi.
- Kamu kurumlarında çalışanların var olan yasa ve mevzuatlar hakkında yeterli bilgi sahibi olmamasının var olan haklardan yeterince yararlanılmamasına sebep olduğu dile getirildi.
- AB müktesebatı sebebiyle gerekli olan ve hızlı yaşanan bir takım yasal ve kurumsal değişikliklerin, kamu kuruluşları tarafından demokratik standartlara ulaşma yolunda arzu edilen değişiklikler olarak değil birer “zorunluluk” olarak görüldüğü belirtildi. Hükümetin bu konuda yeterli irade ve isteğe sahip olmaması var olan yasaların uygulanmasında sıkıntılara sebep oluyor.
- Karar alma ve yasama süreçlerinde kamu kuruluşlarının sivil toplum örgütlerinin görüşlerine danıştığı iddiası üzerine, danışılan sivil toplum örgütlerinin hükümet politikalarıyla uyumlu söylem ve faaliyetleri olan örgütler olduğu belirtildi. Görüşü almak için çağırılan sivil toplum örgütlerinin hangi kriterler doğrultusunda belirlendiğine dair şeffaf ve somut bilgilerin var olmamasının kaygı verici olduğu dile getirildi. Özellikle LGBT örgütlerinin birçok yasama ve karar alma sürecine dâhil edilmediği belirtildi.

6

Bu Hibe Projesi Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti tarafından finanse edilmekte olup STGM, TÜSEV ve YADA tarafından uygulanmaktadır.

Bu yayının içeriğinden sadece TÜSEV sorumludur ve hiçbir surette Avrupa Birliği’nin görüşlerini yansıtmamaktadır.

Türkiye’de Sivil Toplumun Gelişimi ve Sivil Toplum-Kamu İşbirliğinin Güçlendirilmesi Projesi

- Valiliğin STK’larla başlattığı istişare süreçlerine hangi STK’ların dâhil edileceğini ellerinde mevcut var olan bir STK listesi üzerinden belirledikleri ve bu listedeki STK’ların çoğunun hak temelli STK’lar olmadığı ifade edildi. Mevcut iktidarın sadece kendi söylem ve politikalarına yakın duruş sergileyen STK’ları süreçlere dâhil etmesinin olumsuz sonuçlar yarattığı belirtildi.
- Kamu yararına çalışan dernek algısının politik gelişmeler ve koşullara göre değişkenlik gösterdiği üzerinde duruldu. Bu durum belirli STK’ların belirli dönemlerde kamudan destek almasına ancak iktidar değişikliğinin ardından kamu tarafından ötekileştirilmelerine sebep oluyor.
- Dernek ve vakıfların uzun yılları kapsayan süreçlerin ardından denetimden geçmesi (örneğin 20 yıl sonra kamu yararına çalışan bir derneğin geçirdiği denetim) ağır bir bürokratik yük oluşturuyor ve zor bir sürece sebep oluyor.
- Kamu yararı statüsü başvurularına dair geri bildirim almanın çok zor olduğu ve uygulamada pek çok aksaklık yaşandığı dile getirildi. Toplantıya katılan derneklerden biri, kamu yararı statüsüyle ilgili yaptıkları başvuruya 2 yıldır cevap alamadıklarını ve başvuru dosyasının durumuyla ilgili somut bir geribildirim alamadıklarını belirtti.
- Kent konseylerine katılım aşamasında birtakım sorunlar yaşandığı üzerinde duruldu. Kent konseyinin başkanı da dâhil olmak üzere katılımcıların büyük bir çoğunluğunun yerel yönetimlerin kamu görevlileri olduğu ve bu durumun sivil toplumun temsiliyetinin arzu edilen seviyede olmasına engel olduğu dile getirildi.
- Sivil toplum örgütlerinin finansal sürdürülebilirlik açısından ciddi sorunlar yaşadıkları ifade edildi. Bu sorunun kamu finansmanı sağlanarak çözülebileceğini düşünen STKlar olduğu kadar, kamu finansmanına “tam bağımsızlık” ilkesiyle çeliştiği düşüncesiyle karşı olan STK’lar da mevcut.

Sivil Toplum Örgütleri ile Kamu Kurumları arasındaki İşbirliğinin

7

Bu Hibe Projesi Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti tarafından finanse edilmekte olup STGM, TÜSEV ve YADA tarafından uygulanmaktadır.

Bu yayının içeriğinden sadece TÜSEV sorumludur ve hiçbir surette Avrupa Birliği’nin görüşlerini yansıtmamaktadır.

Türkiye’de Sivil Toplumun Gelişimi ve Sivil Toplum-Kamu İşbirliğinin Güçlendirilmesi Projesi

Geliştirilmesine Yönelik Beklentiler ve Öneriler

Toplantının üçüncü bölümünde katılımcılar iki gruba bölünerek farklı rollere büründüler ve sivil toplum - kamu işbirliğinin ilkeleri, her iki tarafın rol ve sorumlulukları nelerdir üzerine grup tartışması gerçekleştirdiler. Gruplar aşağıdaki şekilde oluşturuldu:

1. Grup: Sivil toplum örgütü temsilcileri olarak, STK-Kamu işbirliği söz konusu olduğunda kamu kuruluşlarının uyması gereken ilkeler, roller ve sorumluluklar nelerdir konularına dair grup tartışması yaptılar.
2. Grup: Kamu sektörü temsilcileri olarak, STK-kamu işbirliği söz konusu olduğunda sivil toplum örgütlerinin uyması gereken ilkeler, roller ve sorumluluklar nelerdir konularına dair grup tartışması yaptılar

Aşağıda bulunan talepler, iki grubun da üzerinde uzlaştıkları ilkeler, sorumluluklar ve rolleri özetlemektedir.

1. Grup:

Kamu kurumları:

- Sivil toplum örgütlerine karşı tarafsız olmalıdır.
- Sivil toplum örgütlerinin toplumsal olaylardaki rolü ve değerinin farkına varmalı ve STK’ların bu konudaki potansiyelinden yararlanmalıdır.
- Yurttaşları sivil toplum örgütlerinin faaliyet gösterdikleri alanlar konusunda bilgilendirmeli ve haberdar etmelidir.
- Sivil toplum örgütlerine karşı önyargılı olmamalıdır
- Sivil toplum örgütlerine karşı açık ve şeffaf olmalıdır.
- Sivil toplum örgütleri için ihtiyaç duyulan noktalarda ulaşılabilir olmalıdır.
- Sivil toplum örgütlerini tanımalı ve onlarla işbirliğine açık olmalıdır.
- STÖ’lerin rollerini yerine getirebilmeleri için gerekli yasal ve kurumsal düzenlemeleri gerçekleştirmelidir.

Türkiye’de Sivil Toplumun Gelişimi ve Sivil Toplum-Kamu İşbirliğinin Güçlendirilmesi Projesi

- STÖ’lerin karar alma süreçlerine katılımlarını sağlayacak ilgili yasal ve kurumsal düzenlemeleri gerçekleştirmeli ve sivil toplum örgütlerinin bu süreçlere katılımını teşvik etmelidirler
- Sivil toplum örgütlerine üye olma noktasında bazı kesimler için (örneğin kamu çalışanları) geçerli olan yasakları kaldırmalıdır.
- Memurlarının tümüne yönelik sivil toplum örgütlerinin önem ve değeri konusunda hizmet içi eğitim gerçekleştirilmelidir.
- Devlet politikası olarak, sivil toplum örgütlerinin demokratik toplumlardaki yeri ve önemi ile ilgili eğitim müfredatında yer ayrılmasını sağlamalıdır.

2. Grup

Sivil toplum örgütleri:

- Kendi aralarında iletişimlerini güçlendirerek ortak bir dil, hareket, akıl ve ses geliştirmelidirler. Bu ancak sivil toplum örgütlerinin kendi içlerindeki diyaloglarını geliştirmeleri sonucunda gerçekleşebilir.
- Birbirleri ve kamu kuruluşlarıyla olan istişarelerinde kendi çalışma alanlarını ve sorunlarını öne çıkarmaya çalışmaktadır. Oysa ki demokratik taleplerin aktarımı noktasında sivil toplum örgütleri “ben” olarak değil “biz” olarak konuşmayı öğrenmelidir.
- Mali açıdan şeffaf ve hesap verebilir olmalıdır.
- Çözüm odaklı olmalıdır ve önceliklerini çözümün bir parçası olarak revize etmelidirler.
- Birbirlerine ve kamu kuruluşlarına karşı önyargısız yaklaşmalıdırlar.
- Çalışma alanı ne olursa olsun evrensel insan hakları yaklaşımını öncelik olarak belirlemelidir.
- Kamu kuruluşları ile başlattıkları istişare süreçleri noktasında takipçi olmalıdırlar.

Türkiye’de Sivil Toplumun Gelişimi ve Sivil Toplum-Kamu İşbirliğinin Güçlendirilmesi Projesi

- Kamu kuruluşlarıyla başlattıkları diyalog süreçlerini raporlamalı ve sürekli kayıt altında tutmalıdırlar.
- Faaliyetlerinde katılımı ön plana çıkarmalıdırlar.
- Sorunların tespiti noktasında politika geliştirmek için veri sağlamalı ve kamu raporlarını dikkatlice inceleyip görüş sağlamalıdırlar.
- Demokrasi kavramını içselleştirmelidirler. Bu noktada kullandıkları her türlü mücadele yönetimi şiddetten arındırmalıdırlar.
- Teknolojinin günümüzde sunduğu imkânlardan yararlanarak sivil ağlar kurmalıdırlar.

“Kamu” ve “Sivil Toplum” kimliği üzerinden sivil toplumun ve kamu işbirliğinin ilke, rol ve sorumluluklarını tartışan STK’lar, grup çalışmalarında belirtilen kimi görüşler üzerinde uzlaşma sağlayamadı. Bu görüş ve öneriler şunlardır:

- **Kamu yararı statüsü:** Toplantıya katılan STK’lardan kimileri kamu yararına olan ve olmayan sivil toplum örgütü ayrımının yanlış olduğunu, sivil toplumun var oluş amacı itibarıyla kamu yararına yönelik faaliyetler gerçekleştirdiğini belirtti. Ancak, bu görüşe karşı çıkan sivil toplum örgütleri “kamu yararı”nın sivil toplum örgütleri için belli başlı kriterler getirdiğini ve bu statünün bu nedenle iyi örnekleri teşvik etmek için bir araç olarak kullanılabileceğini belirtti.
- **Kamu fonlarından STK’ların faydalanması:** Toplantıya katılan bazı sivil toplum örgütleri, sivil toplum örgütlerinin kamu fonlarından yararlanabiliyor olması gerektiğini belirtti. Ancak bazı diğer sivil toplum örgütleri, kamu fonlarından yararlanan STK’ların bağımsızlığını koruyamayacağını ifade etti.